

Dr hab. Tadeusz Wallas  
prof. nadzw. na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa  
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

**R e c e n z j a**  
**dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego, popularyzatorskiego**  
**oraz współpracy międzynarodowej dr Elżbiety Lesiewicz**  
**ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego**

**I Sylwetka habilitanta**

Dr Elżbieta Lesiewicz w roku 1990 r. ukończyła studia na kierunku historia w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stopień naukowy doktora w zakresie dyscypliny nauki o polityce uzyskała w r. 1999 na Wydziale Nauk Społecznych tegoż Uniwersytetu, na podstawie dysertacji zatytułowanej „Wielkopolska wobec stosunków polsko-czechosłowackich w latach 1918-1939”.

Habilitantka zajmuje się zawodowo badaniami naukowymi od 1990, kiedy to została zatrudniona na stanowisku asystenta początkowo w Instytucie Historii, a od 1992 r. w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM. Pomyślnie zakończony przewód doktorski, umożliwił Jej awans na stanowisko adiunkta. Obecnie pracuje na stanowisku starszego wykładowcy na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa (WNPiD), który powstał w 2008 r. na bazie ww. Instytutu o tej samej nazwie.

Analiza kariery dr E. Lesiewicz pozwala stwierdzić, że ma Ona należyte przygotowanie do pracy naukowej. Potwierdzają to dotychczasowe rezultaty Jej aktywności naukowo-badawczej. Niewątpliwie studia i uczestnictwo w badaniach naukowych prowadzonych na WNPiD, umożliwiły rozwinięcie predyspozycji do badania zjawisk i procesów pozostających w zainteresowaniu politologii, zachodzących w Europie, a zwłaszcza w Unii Europejskiej i bytach poprzedzających organizację o takiej nazwie.

## **II Ocena osiągnięcia naukowego będącego podstawą wniosku o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego**

Osiągnięciem naukowym, które Habilitantka wskazała jako podstawę wniosku o najwyższy stopień naukowy, jest zbiór publikacji zatytułowany „Integracja europejska po II wojnie światowej – między uniwersalizmem a zróżnicowaniem”. W jego skład wchodzi: jedna monografia o objętości 279 str.; 7 artykułów ogłoszonych w znanych i uznanych czasopismach naukowych oraz 12 rozdziałów w pracach zbiorowych. Wszystkie wymienione publikacje spełniają standardy pracy naukowej, a podniesiona w nich problematyka mieści się w tytule osiągnięcia naukowego.

Najważniejszym elementem tegoż osiągnięcia jest jednak monografia pt. „Zróżnicowanie procesów integracji europejskiej. Wybrane problemy”, która ukazała się nakładem Wydawnictwa Naukowego WNPiD UAM w 2015 r. Jej Autorka podjęła się niewątpliwie zagadnienia bardzo istotnego dla rozwoju naukowej wiedzy o polityce europejskiej, ale jednocześnie niełatwego z uwagi na złożony charakter powojennej integracji i jej rezultatów. Dlatego też z uznaniem należy się odnieść do zadania badawczego określonego tematem recenzowanej rozprawy. Poznanie, analiza i ocena mechanizmów, instytucji, społecznych oczekiwań oraz możliwości związanych z integracją europejską w kontekście konieczności pogodzenia jej ze zróżnicowanymi interesami państw członkowskich, regionów i innych podmiotów, których korzenie często mają wielowiekowy charakter, ma fundamentalne znaczenie dla zrozumienia sytuacji w jakiej znajduje się dzisiejsza Unia Europejska. Bez tego zrozumienia, niewątpliwie nie będzie można konstruować optymalnych prognoz modernizacji życia społeczno-politycznego na naszym kontynencie.

Chociaż kwestii zróżnicowania w procesie integracji europejskiej poświęcono już wiele opracowań, to jednak dynamika procesów wywołujących to zjawisko lub będących jego konsekwencją sprawia, że rezultaty badań naukowych szybko się dezaktualizują. Wymaga to kontynuowania lub podejmowania nowych tego typu przedsięwzięć w celu weryfikacji dotychczasowych ustaleń oraz nieustannego aktualizowania oczekiwanych i możliwych prognoz dalszej integracji. Należy także zauważyć, iż takie kategorie jak, zróżnicowanie integracji, elastyczna integracja, Europa różnych prędkości – przynajmniej do tej pory na gruncie polskim – były

zagadnieniami badawczymi podejmowanymi bardzo sporadycznie, najczęściej tylko w kontekście wyjaśniania przyczyn i konsekwencji kryzysów o różnej genezie lub perspektywy poszerzenia liczby państw członkowskich.

Autorka ocenianej monografii prawidłowo określiła plan badań naukowych, którego zarys przedstawiła we „Wstępie”. Przede wszystkim określiła przedmiot badań, problemy badawcze i cel podjętych rozważań. Wskazała też „główną tezę badawczą”, pięć hipotez oraz pytania badawcze.

Zamierzenia badawcze Habilitantki należy znać za ambitne i istotne dla poznania istotnego fragmentu życia politycznego Europy po II wojnie światowej, Unii Europejskiej i jej państw członkowskich. Do ich realizacji wykorzystała Ona prawidłowo dobrane teorie i narzędzia badawcze. W pełni zgadzam się ze stanowiskiem, wg którego „problematyka elastyczności integracji wpisuje się między dwie rywalizujące ze sobą koncepcje teoretyczne federalizm i międzyrządowość”. Habilitantka poinformowała też, że szczególnie przydatne w postępowaniu badawczym były genetyczna metoda historyczna oraz metody systemowa, decyzyjna, instytucjonalno-prawna, statystyczna i porównawcza. Niewątpliwie zastosowanie swoistego eklektyzmu metodologicznego było uzasadnione złożonością przedmiotu badań. Na podstawie lektury ocenianej książki oraz innych przekazanych mi do oceny tekstów stwierdzam, że Habilitantka zna drogi prowadzące do naukowego poznania i potrafi z nich należycie korzystać.

Recenzowana monografia ma prawidłową strukturę. Składa się ona z: „Wykazu najważniejszych skrótów”; „Wstępu”; czterech rozdziałów, „Zakończenia”, spisu tabel rysunków, schematów, map i wykresów oraz bibliografii. Wzorcowo napisany „Wstęp” zawiera wszystkie elementy zwyczajowo wymagane w takiej części rozprawy. Zaletą rozdziału I jest zebranie i krytyczne uporządkowanie wiedzy na temat najważniejszych teorii integracji europejskiej oraz tzw. integracji zróżnicowanej. Przy opracowywaniu tego rozdziału, Habilitantka wykorzystała rezultaty badań prowadzonych przez wielu politologów, socjologów, prawników i innych badaczy europejskiej integracji. Treść pierwszego rozdziału potwierdza dużą wiedzę Autorki i umiejętność twórczego korzystania z dorobku europejskiej, w tym polskiej nauki.

W rozdziale drugim Habilitantka kompetentnie dokonała przeglądu idei, programów politycznych oraz prawa traktatowego z punktu widzenia potrzeb i możliwości zróżnicowanej integracji europejskiej. Trafnie Ona zauważyła, że „na początku procesów integracji kwestie zróżnicowania w prawie miały raczej wąski zakres. Natomiast z biegiem lat, a także poszerzaniem Unii Europejskiej ..., zaistniała potrzeba ... określenia kwestii różnicowania procesów integracyjnych”. W następnym rozdziale Autorka przedstawiła możliwości w zakresie zróżnicowanej integracji na przykładzie Unii Gospodarczej i Walutowej, współpracy w ramach tzw. strefy Schengen, Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz polityki przyznawania okresów przejściowych, a więc obszarów, w których zróżnicowane podejście państw członkowskich do wspólnej polityki jest szczególnie widoczne. Konkludując trafnie Ona zauważyła, że zgoda na zróżnicowaną integrację najczęściej wynikała z potrzeby „radzenia sobie z niejednorodnością priorytetów poszczególnych państw członkowskich oraz unikania impasu politycznego”. Rozdział czwarty uznaje za najważniejszy z punktu widzenia celów podjętych badań. Habilitantka zamieściła tam najczęściej swoje przemyślenia na temat przyczyn zróżnicowanej integracji europejskiej i perspektywy pogłębienia się tego zróżnicowania. Za szczególnie cenne uznaje wnioski wyartykułowane na str. 175-177. Zgadzam się m.in. z diagnozą, wg której „decyzje podejmowane w obliczu kryzysów UE przyczyniały się do zróżnicowania jej polityk”, a „kryzys 2008 r. zintensyfikował proces tworzenia się Unii Europejskiej wielu prędkości”.

Zasadniczą część „Zakończenia” stanowią odniesienia do tezy i hipotez sformułowanych na początku książki. Habilitantka przekonująco wykazała słuszność tezy oraz pozytywnie zweryfikowała hipotezy. Wskazała także prognozę dla UE i najważniejsze jej determinanty. Trafnie zauważyła, że „zróżnicowana integracja, jako jedna z metod konsolidacji europejskiej, miała i ma usprawnić proces integracyjny i nie dopuścić do dyferencjacji Unii. Jednak skutki jej wprowadzenia mogą być zupełnie odwrotne od zamierzonych, może ona doprowadzić do fragmentaryzacji Unii i w konsekwencji do jej rozpadu”. Treść tej części rozprawy ostatecznie potwierdza dojrzałość metodologiczną Habilitantki, Jej dużą wiedzę oraz

umiejętność syntezy i formułowania wniosków. Tezy wyartykułowane przez Autorkę uznaję za prawidłowe i uzasadnione wynikami przeprowadzonych analiz.

Rozważania Habilitantki oparte zostały na bazie, na którą składają się liczne źródła, opracowania materiały prasowe i umieszczone w Internecie. Wśród wymienionych opracowań znajdują się wszystkie ważne i ważniejsze polskich i zagranicznych badaczy, jakie mogły być wykorzystane przy realizacji zamierzeń badawczych. Sporządzona bibliografia może stać się dobrym punktem wyjścia do dalszych badań nad integracją europejską, Unią Europejską, a zwłaszcza problemem jej zróżnicowania oraz wpływem kryzysów na to zjawisko.

Podsumowując stwierdzam, że:

- a) oceniana książka jest najbardziej naukowo dojrzałym opracowaniem Habilitantki. Potwierdzeniem tego są ukazane w niej przekonujące oceny i wnioski;
- b) wiele spostrzeżeń Autorki ocenianej pracy należy uznać za bardzo trafne. Chociaż w znacznej części nie stanowią one Jej naukowego odkrycia, to cenne jest to, iż dochodzi On do nich w drodze pogłębionej analizy prezentowanych zjawisk i procesów, wykazując się wiedzą, umiejętnością wnioskowania, znajomością życia politycznego Unii Europejskiej oraz świadomością jego złożoności;
- c) praca została napisana w sposób interesujący i przystępny. Pozytywne jest także to, że wiele współzależności przedstawiono w formie tabel (16), schematów (12) i wykresów (10), które w znacznej części opracowała Autorka. Umożliwiły one prezentację wielu danych w krótkiej formie oraz lepsze zrozumienie Jej argumentacji;
- d) wartość opracowania podnosi stosunkowo precyzyjne zdefiniowanie terminów wykorzystywanych do opisu, analizy i oceny wybranych aspektów integracji europejskiej, a w szczególności zróżnicowanego udziału państw członkowskich w realizacji wspólnych polityk UE;
- e) praca jest napisana poprawnie pod względem metodologicznym i językowym;

Pozostałe publikacje zaliczone do osiągnięcia naukowego również wnoszą istotny wkład do naukowego poznania problemów ukazanych w jego nazwie.

Niewątpliwie oceniam je pozytywnie, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Ukazały się one w latach 2002-2015, co potwierdza zainteresowanie Habilitantki integracją europejską w dłuższym przedziale czasowym. Natomiast oceniona wyżej książka jest próbą podsumowania najważniejszych rezultatów dotychczasowych badań nad taką integracją.

Stwierdzam, że wyniki badań prowadzonych przez dr E. Lesiewicz nad problemami określonymi tytułem osiągnięcia naukowego, przyczyniły się do rozwoju naukowego poznania, a przede wszystkim dyscypliny nauki o polityce. Za wkład Habilitantki do tego rozwoju uznaję:

- zwrócenie uwagi na znaczenie sprzeczności „między uniwersalizmem a zróżnicowaniem”, które towarzyszy powojennej integracji demokratycznych państw europejskich;
- przyczynienie się do rozwoju podstaw teoretycznych badań integracji europejskiej poprzez zebranie i ocenę przydatności wypracowanych do tej pory teorii takiej integracji;
- ukazanie i ocenę dużej różnorodności czynników determinujących omawiane zróżnicowanie i jego konsekwencje dla integracji naszego kontynentu;
- podkreślenie znaczenia kryzysów w rozwoju, a czasami zmniejszaniu zróżnicowanej integracji;
- stworzenie podstaw do dalszych badań zjawiska zróżnicowanej integracji europejskiej.

Prace zaliczone do osiągnięcia naukowego napisane zostały z wykorzystaniem kategorii i metodologii właściwych dla dziedziny nauk społecznych, a zwłaszcza – co szczególnie podkreślam – dyscypliny nauki o polityce. Zatem oceniane osiągnięcie może stać się zasadniczą podstawą ubiegania się o kolejny stopień naukowy w zakresie tej dyscypliny nauki.

### **III Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze**

Poza publikacjami składającymi się na osiągnięcie naukowe, Habilitantka ogłosiła drukiem jeszcze wiele innych prac. Przedstawiony do oceny spis publikacji ukazujących rezultaty Jej badań prowadzonych po uzyskaniu stopnia doktora, obejmuje również: jedną monografię, która powstała na bazie dysertacji doktorskiej;

jedną monografię napisaną wspólnie z trzema innymi autorami; 11 rozdziałów w pracach zbiorowych, w tym 6 w języku angielskim oraz 9 artykułów w czasopismach naukowych. Szkoda, że w większości zostały one wydane w poznańskim ośrodku naukowym i przez tego samego wydawcę. Wartość artykułów podnosi opublikowanie ich przez periodyki umieszczone na liście B czasopism naukowych prowadzonej przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (np. „Logistyka”, „Przegląd Politologiczny”). Habilitantka opublikowała także recenzję monografii naukowej. Była także redaktorem lub współredaktorem 4 monografii wieloautorskich.

Wszystkie teksty zaliczone do tej części ocenianego dorobku napisano poprawnie pod względem metodologicznym. Z reguły rozpoczynają się od zarysowania problemu, określenia pytań badawczych i podstaw teoretycznych podjętych rozważań, a kończą ciekawymi wnioskami przyczyniającymi się do wyjaśnienia danego zagadnienia. Oparta na wielu krajowych i zagranicznych źródłach i opracowaniach analiza instytucji, zjawisk i procesów, najczęściej prowadziła Autorkę także do podjęcia próby ukazania prognozy rozwoju fragmentu otaczającej nas społecznej rzeczywistości.

Analiza jakościowa prac zaliczonych do ocenianego w tym miejscu dorobku naukowego pozwala również stwierdzić, iż zostały one napisane na tematy aktualne i istotne z punktu widzenia potrzeb naukowego poznania. Mieszczą się one w polu badawczym nauk o polityce i w części najnowszej historii politycznej. Uwidoczniony w ocenianych tekstach sposób narracji oraz umiejętność argumentowania potwierdzają dużą wiedzę ich Autorki i predyspozycje do pracy naukowej. Zwiększająca się jakość kolejno publikowanych prac świadczy również o Jej systematycznym rozwoju naukowym.

Stwierdzam, iż osiągnięcia naukowo-badawcze dr E. Lesiewicz, pod względem ilościowym i jakościowym spełniają wymagania stawiane osobom ubiegającym się o kolejny stopień naukowy. Niewątpliwie przyczyniły się one do rozwoju w szczególności nauki o integracji europejskiej, która pozostaje subdyscypliną nauk o polityce.

#### **IV Indeks Hirscha**

Wg Harzing's Publish Or Perish indeks Hirscha dla Habilitantki wynosi 1, co uznaję – biorąc pod uwagę warunki do prowadzenia badań naukowych i publikowania, jakie może zapewnić polska uczelnia - za wynik na poziomie niezadawalającym.

#### **V Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach**

Habilitantka dotychczas współkierowała jednym międzynarodowym projektem badawczym finansowanym przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Pełniła też funkcję wykonawcy w dwóch zespołach badawczych. Działalność pierwszego z nich była finansowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a drugiego przez Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki. Tematyka badań prowadzonych przez zespoły, w pracach których uczestniczyła Habilitantka, miała charakter politologiczny i mieściła się w obszarze Jej naukowej specjalności.

#### **VI Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych**

Po uzyskaniu stopnia doktora, Habilitantka uczestniczyła w 31 krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. 30 z nich odbyło się w Polsce, ale w różnych ośrodkach akademickich. Jedna w Pradze. W trakcie tego typu naukowych wydarzeń prezentowała Ona wyniki swoich badań w formie referatu. W każdym przypadku jego temat mieścił się w polu badawczym politologii. Jednak brak uczestnictwa – z jednym wyjątkiem - w konferencjach odbywanych w innych państwach sprawia, że Habilitantka spełnia wymienione kryterium tylko na poziomie zadawalającym.

#### **VII Osiągnięcia dydaktyczne**

Habilitantka ma duże osiągnięcia w pracy dydaktycznej. W UAM prowadziła wykłady, ćwiczenia lub konwersatoria z przedmiotów m.in. takich jak: „Najnowsza historia polityczna”; „Najnowsza historia polityczna Polski”. Prowadziła także seminarium dyplomowe na poziomie studiów pierwszego stopnia. Uczestniczyła również w realizacji projektu finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, którego celem było opracowanie koncepcji studiów na kierunku stosunki międzynarodowe w języku angielskim. Potwierdzeniem bardzo pozytywnych wyników w działalności dydaktycznej była przyznana Habilitantce nagroda Rektora



UAM. Otrzymywała Ona wielokrotnie także nagrodę Dziekana Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa za osiągnięcia w tego typu działalności.

### **VIII Osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki**

Dr E. Lesiewicz ma także liczne osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki i naukowej wiedzy. Wielokrotnie wygłaszała referaty dla młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, słuchaczy Uniwersytetu III Wieku lub w trakcie festiwali nauki. Uczestniczyła również w wielu debatach i warsztatach adresowanych do otoczenia, w którym działa UAM. Od 2013 bierze udział w organizacji Ogólnopolskich Mistrzostw Debat Oksfordzkich.

### **IX Staże w zagranicznych ośrodkach naukowych**

Habilitantka odbyła trzy staże w zagranicznych uniwersytetach (Berlin, Padwa, Wenecja) oraz pięć pobytów studyjnych głównie w instytucjach UE. W trakcie tych ostatnich gromadziła materiał badawczy. Niewątpliwie udział w międzynarodowej współpracy naukowej jest słabszą stroną wniosku Habilitantki o nadanie najwyższego stopnia naukowego.

### **X Inne osiągnięcia Habilitantki**

Dr E. Lesiewicz pełni także funkcje, w tym funkcje z wyboru, które są dowodem uznania dla Jej wiedzy, kompetencji i umiejętności oraz pozycji w środowisku badaczy. Jest Pełnomocnikiem dziekana WNPiD ds. studiów na kierunku politologia. Pełni funkcję promotora pomocniczego w dwóch przewodach doktorskich prowadzonych na WNPiD UAM. Wielokrotnie powierzano mu również funkcję recenzenta w czasopismach naukowych. Była także współorganizatorem kilku konferencji naukowych. Powierzano jej także funkcję eksperta w konkursach oraz projektach organizowanych przez różne organizacje społeczne.

### **Konkluzja**

Stwierdzam, że dr E. Lesiewicz posiada znaczące osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej, a także liczący się dorobek dydaktyczny i popularyzatorski. W szczególności przedstawiła interesujące osiągnięcie naukowe, które oceniam jednoznacznie pozytywnie. Jest ono potwierdzeniem Jej systematycznego rozwoju naukowego oraz stanowi znaczny wkład do naukowego poznania problemu zróżnicowania integracji europejskiej oraz „Europy różnych prędkości”. Ponieważ

zagadnienia takie pozostają w zainteresowaniu nauk o polityce, Habilitantka przyczyniła się do rozwoju właśnie tej dyscypliny naukowej. W ten sposób spełniła Ona wymogi określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Habilitantka wypełniła także większość wymagań szczegółowych wymienionych w par. 4 i 5 rozporządzenia MNiSzW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W związku tym popieram wniosek o nadanie dr Elżbiecie Lesiewicz stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych.

